

DODATKY



PAN LEOPOLD ŽELINA VYPRAVUJE
Z OCHOTNICKÝCH KRUHŮ ČÁSLAVSKÝCH:

Chci vypravovati o záhy zvadlé lilii — o *Emílii*.

Její otec byl městským vodákem a matka prodávala kru-
pařské zboží. Zůstávali na náměstí. Byla to rodina spořádaná.
Emílie byla nejmladší. Mladší bratr pomáhal otci a starší
byl důstojníkem v rakouském vojště.

Emílie byla štíhlé postavy, velké modré oko vždy jako
blankyt jasné, bujný kaštanový vlas, táhlý nosíček, kulatá
bradička, ústa malinová, na líci lilie, protkané nádechem
ružovým. Byl to zjev takměř éterický, když v lehýnkých,
bledě kostičkovaných, veškeré ozdoby prostých šatech ba-
tistových na prahu příbytku svého stanula.

A s jakou vroucností a láskou přilnula k našemu *divadlu
Dusíkovu!*

Hráli jsme Mezileského činohru Starý husita. Ona měla
úlohu Blaženy z Borotínů.

Do rakve položena zašeptala: „Tak mne ponesete brzy
opravdu; je mi velmi ouzko.“

Smáli jsme se jí v obvyklém za kulisami humoru.

Krátce po představení onemocněl otec její a zemřel. Jeho
následoval mladší z bratrů a konečně klesla na lůžko choroby
skutečně i — Emílie.

Navštívil jsem ji. Staříčká matička její s pláčem uvítala
mne v síni: „Zle je, zle — *to dítě nemělo do rakve lehat;*
pojdte se na ni podívat.“

Vešel jsem.

Na bledých lících Emilčiných rděly se malé skvrny jako
dvé řeřavých uhlů. Oko zářilo leskem takměř planoucím;
ruka, jindy tak klidná, chvěla se zimničnou palčivostí. — Ne-
mohla mnoho mluvit.

Těšil jsem ji nadějí, kterak si v příští sezóně opět zahraje,

a rozvínoval celý repertoár. Ona se usmívala. Zimničné rozehvění jaksi se tišilo. Skvrny červené na lících bledly, aby po chvíli opět co pochodně smrti zazářily.

„Těším se velmi na divadlo,“ zašeptala, „*jen ne zas do rakve* — matinka by mně nedovolila — —“

Matička poodešla stranou, nemohouc pláče se zdržeti.

Navštívil jsem Emílii několikrát. Posledně — s věncem, trikolórou slovanskou zdobeným, abych jej jménem ochotníků na rakev její položil.

Doprovodili jsme Emílii všichni. Když jsme ji dávali do hrobu, zahrála hudba na hřbitově našem poprvé hymnu „Kde domov můj“.

Všichni uronili vřelou slzu, jež skrápěla *poslední rakev* naší upřímné družky.

Věnc dávno již uvadl, rov nezdobí pomník žádný; bylať chuda. V paměti ochotníků žije však dosud Emílie.

PAN DR. JAN STRAKATÝ VYPRAVUJE :

Umělec dramatický nežádá sobě věnců pohrobních.

On, jehož výkony pomíjejí v témž okamžení, kdy hasne záře pro ně upravená, přeje sobě uznánu býti jak od *obecnstva*, tak od svého *ředitele* ještě *zaživa*. *Nevděk jej tíží dvojnásobně.*

Budu vypravovati krátkou historku o řediteli a o členu divadla jeho. Týče se mého zvěčnělého otce *Karla Strakatého*. Předeseílám, abych vyvaroval všelikým lichým výkladům, že vypravovati budu událost dosud širšímu kruhu neznámou o Karlu Strakatém umělci a vlastenci — a nikoliv o Karlu Strakatém otci.

Byla doba, kdy jméno Karla Strakatého bylo nejpopulárnější nejen v Praze, nýbrž takřka po všech vlastech českých. Nebyla to toliko stránka umělecká, kteráž k tomu dopomáhala — ač pamětníci čítají jej v květu jeho za nejnadanějšího basistu oné doby;* byla to též stránka čistě lidská. Jeho vzácná ochota, s kterouž na žádost kteréhokoliv spolku, nebo jen soukromníků, účinkoval ve všech podnicích národních, nelituje přechoasto ani hotových výloh s tím spojených, jeho bodrá mysl, neznající zloby nebo závisti, jeho vlastenecké smýšlení vůbec, jež mu nedovolilo, aby přijal nejednou mu učiněných na-

**Jan Pravoslav Koubek* praví v *Básníkově cestě do pekel*:

*I byl slyšán zřejmě v tento čas
z nebe Perunův hlas kontrabas,
hlas ten výstražný a mravokárný,
jenžto sahal za „C“ pod linii,
co má čárku přes hlavu a šíjí,
že i Strakatého mocný hlas
tak jest outlý proti hlasu tomu
jako proti dubu štíhlý klas.*

bídnutí dvorních divadel německých, to vše zabezpečovalo Strakatému v kruzích českých oblibu všeobecnou. Nevy-
náším vlastnosti ty z nějaké snad osobní chlouby, mámť toliko
za svou povinnost, abych ukázal mladším silám uměleckým
pravou cestu, po níž brali se nestorové českého umění za
uznáním národa.

Při této oblíbenosti Strakatého nebylo divu, že všichni
ctitelé jeho a příznivci českého divadla dychtivě očekávali
den 30. ledna 1853, v kterýž slaviti se mělo *první jubileum*
českého dramatického umělce. Uplynulo 25 let ode dne,
ve kterýž objevil se Strakatý poprvé na prknech Královského
stavovského divadla v Praze (totiž dne 22. dubna roku 1827,
co Kašpar v Střelci kouzelníku), jehož po celých těch 25 let
neopustil a ještě po dalších pět let jemu věren zůstal. Zvolil
sobě tedy k slavnostnímu tomuto dni opět Webrova Střelce
kouzelníka, dnes známého pod názvem Čarostřelec.

Tou dobou byl ředitelem Stavovského divadla *Jan August*
Stöger, týž, který v letech čtyřicátých zbudoval takzvané
divadlo Růžové, ne však jen pro hry české, jakož říkal, nýbrž
spíše proto, že chtěl mít divadlo v Praze druhé a s navyklým
již obecenstvem pro případ, že by výbor stavovský divadlo
Zemské jemu více nedal.

Stöger stal se podruhé ředitelem divadla pražského hlavně
přičiněním mého otce, kterýž, jsa oblíben v kruzích šlechtic-
kých, pro Stögra kortešoval celou svou energií. Neučinil tak
snad proto, že Stöger mu byl řekl: „Karlíčku, opatříš-li mně
ředitelství, dám ti gáži, jakou v tvých letech ještě neměl
nikdo!“ — nýbrž že doufal Strakatý v slavný rozkvět českých
her. Také se mu hned při jubilejní slavnosti té dostalo ze
strany Stögrovy překvapení zvláštního.

Den jubilea nastal. Měšťanstvo pražské, květ vlastenců
českých, skládající se ponejvíce z mlynářů, sládků, pekařů
a řezníků zámožnějších, šosáctví neznajících, chystalo k tomu
dni okázalou slavnost. Vždyť se jednalo zároveň o to, aby
český život, v letech absolutismu až příliš potlačovaný,
vystoupil nějakým skvělým činem na veřejnost.

První tehdáž měšťan pražský a mlynář *Slavík*, o němž
na tomto místě již J. N. Maýr chvalně se zmínil, postavil se

v čelo podniku. Objednán u proslulé firmy Grohmannovy stříbrný, bohatě vyzlacený pohár práce vskutku umělecké, nesoucí na sobě odznaky hudby a umění dramatického.

Otec byl dopoledne výborně naladěný. Bylť sobě odbyl dle nedělního zvyku svého u křižovníků zpívanou velkou mši a jevil při obědě radost nad tím, že byl v chrámě výborně při hlase.

Představení započalo o 3¹/₄ hodině odpolední a já doprovodil otce do divadla. Po celou cestu otec známým humoristickým způsobem svým laškoval. Tím nápadnější mně bylo, když jsem ho krátce nato spatřil za kulisami, úplně již v kostým oblečeného, — avšak u velikém rozčilení. Chvěl se na celém těle, což jsem u něho přece nikdy jindy přede hrou nebyl zpozoroval.

„Otče, tobě není dobře!“

„I nech toho, Jene, — mamince neříkej ničeho — měla by starost — ale tobě to mohu říci, že musím sebrat všechnu sílu svou! — Je Stöger zde?“ dodal, obrátiv se k inspicientovi, známému tu humoristovi Hametnerovi.

„Ten sem hodně přijde! Má strach, že by vám musel přidati na gáži. Ale vy se třesete, Strakatý, věru se třesete! Cožpak máte strach před pětadvacítkou, nebo dostáváte po 25 letech teprv trému?“

Poslední slova zněla ke mně jen už zdaleka, spěchalť jsem do lóže, abych nepropásl první výstup otcův.

Divadlo bylo nabito, i Němci se byli dostavili. Když otec vystoupil na jeviště, zaduněla bouř, celý dům otřásal se hromovým tleskotem a voláním „Sláva!“ Značný počet věnců s překrásnými stužkami letěl na jeviště a v obecenstvu rozdávána Peškova příležitostná báseň. Otec pohnutím uchvácen nemohl vypraviti ze sebe jediného zvuku. Chvěl jsem se nemálo, věda, že již před vystoupením byl rozčilen. Avšak konečně se zotavil a spustil, a mohu říci, že ještě nikdy jsem jej neslyšel tak úchvatně zpívat a neviděl tak živě hrát. Vůbec byl průběh celého představení velmi skvělý.

Po představení vyvolán jubilant ještě asi desetkrát. A když se hluk utišil, odevzdala mu na jevišti za spuštěnou oponou četná deputace měšťanstva, s mlynářem Slavíkem v čele,

zmíněný již pohár. Co tehdaž Slavík mluvil, sotva kdo rozuměl; zajikalť se ustavičně. Konečně se zprostil rozpaků, podáváje otci pohár se slovy: „Vezmi si to, Karlíčku, na důkaz naší lásky a úcty — a — zůstaň u nás!“ — Po divadle následovala zábava v Besedě měšťanské.

Otec se mnou byl smluvil, že sejdeme se téhož večera ve vinárničce U zlatého zajíce.

Přišel jsem tam asi o 10. hodině a našel otce schouleného v koutě — hlavu měl opřenu o dlaň a dumal.

„Co tak smuten, otče, když dnes celá Praha plna tvé slávy? Kéž bych mohl kdysi po 25leté zdárné činnosti odpočinouti jako ty na vavřínech, věnovaných úctou a láskou mužů ušlechtilých!“

Trhl sebou. A za chvíli pravil: „Ty ještě blouzníš o divadle, hochu? Nech si zajíti chuť, raději bych tě spatřil na marách!“

Domů jsme šli pospolu mlčky.

Ráno před snídaní vstoupím do ložnice otcovy. Spal ještě. Položím ruku na jeho skráně — vtom se usmívá tím svým srdečným, bodrým způsobem, kterýž zůstal každému, kdo ho znal, nezapomenutelným.

„Sní o včerejší slávě,“ zašeptal jsem matce, která seděla u okna nějak smutna a roztržita. Podobalo se mně, jako by nebyla po celou noc oka zamhouřila. Vtom zpozoruju, že z odloženého otcova fraku, jež byl měl minulého dne na sobě, čouhá bílý list. Vytáhnu jej a čtu:

Milý Karlíčku!

Slavíš dnes svoje 25leté jubileum a to mne těší — gratuluju Tobě. Avšak nahlídneš, že pěvec, který zpívá 25 let, nemůže bráti gáži 1800 zl stř. Já Tobě dávám tedy čtvrtletní výpověď a zůstavuji Ti, abys se rozhodl, chceš-li mně nadále sloužiti (!) za 800 zl a dvě benefice ročně, anebo je-li Ti milejší jíti do penze se 700 zlatými.

Tvůj přítel

J. A. Stöger

„Tento list byl otci dodán včera zrovna přede hrou,“

praví matka a zakrývá si oči. Neřekl jsem ničeho, stiskl matce ruku a hajdy ven, abych zatajil své pohnutí.

Ze své mánie jíti k divadlu byl jsem od tohoto okamžiku důkladně vyléčen.

PANÍ ANNA TURNOVSKÁ - RAJSKÁ
VYPRAVUJE:

1836

Jako dávný blahý sen míhá se mi v mysli doba, kdy poprvé vstoupila jsem na prkna znamenající svět. Bylo to tenkrát, když Tyl s přáteli svými zřídil divadlo v domě kajetánském na Malé Straně. Já byla právě „vychodila“ farní školu u Sv. Petra, tehdy německou, jako všechny pražské školy byly, a Tyl docházel k nám do domu učit mne české mluvnici a odváděti mou starší sestru do divadla, které pro mne do té doby pořád ještě zavřeno bylo, kdežto sestra měla už první dobu své divadelní slávy za sebou. Jen zřídka brali mne s sebou do divadla; říkali, že jsem po představení jako u vytržení a několik dní že nemluvím o ničem než o divadle. Nemohla jsem pochopiti, že by v tom něco zlého bylo, vždyť Tyl a sestra mluvili také o divadle — proč zrovna *mně* to zapovídali?

Ale najednou byl těm výčitkám konec. Potřebovali mne. V kajetánském domě dávány nejvíce kusy Klicperovy, na divadle Stavovském za Štěpánkovy správy zanedbávané. Veselohry Lhář a jeho rod a Každý něco pro vlast byly na repertoáru. Jaká to byla pro mne radost, když jednou po gramatické lekci pověděl mi Tyl, že si mne vyhlídl pro úlohu malého Adámka ve Lháři a jeho rodu! Matka po krátké námitce svolila, když sestra byla se zaručila, že na mne pozor dá. To byl mé divadelní dráhy začátek. V divadle za kulisami poznala jsem mnoho osob, o nichž jsem do té doby jen vypravovat slýchala: byl tu zasmušilý Mácha, vysokorostlý, štíhlý Tupý (Jablonský), dobrosrdečný Kaška, pohyblivý Hajniš, flegmatický Filípek a panny (*slečny* tehdy ještě v divadelním názvosloví nebyly) Nikolajova (Hynková), Špecht-

majerova (potom Martincová), sestry Rožmitálské a jiné i jiní. Jak se tehdy hrálo, nevím, ale pamatuji se na hlučný aplaus a na to, že také mne Kaška na jeviště vytáhl, abych se poděkovala, a že pak, když mi se sestrou do vozu pomahal, řekl: „Poslouchala ona, zachová-li se vždycky tak jako dnes, může z ní něco být.“

To byla první kritika o mém působení uměleckém. Byla jsem pyšna na slova Kaškova, o jehož nadání jsem byla od Tyla tolik pěkného slyšela. On tomu musí rozumět, myslila jsem si, a tak velice jsem zpejchla, že zamítala jsem druhou úlohu, kluka totiž v Každý něco pro vlast. Ale ty oči, jaké na mne za to udělal pan furýr — jak jsme doma Tylovi říkali! „Copak si ona, husičko, o sobě myslí?“ pravil rozhorlen, „může být ráda, že úlohu tak pěknou dostane.“ — „Tak, panna Špechtmajerova, panna Nikolajova mohou už hrát milovnice, ano i vdovy — a já pořád ještě děti? Ne a ne!“ — „Až budeš pannou, můžeš také hrát něco jiného, posud jsi žába a patříš ještě do školy,“ rozhodla sestra. — „Hm, žába,“ odmlouvala jsem, „a přece mne potřebujete a pan Kaška řekl, že ze mne něco bude.“ — „Inu, někdy později,“ usmál se Tyl a výmluvně mi dokazoval, že úloha, kterou mi dává, je mnohem lepší a vděčnější než vdova, kterou dostane panna Špechtmajerova. Já svému učiteli konečně uvěřila a velkomyšlně úlohu kluka přijala, začož se mi dostalo slibu, že mne vezmou do příštího českého bálu. A při hře dostalo se mi skutečně lichotivého potlesku a Kaška k Tylovi vítězně pravil: „Co jsem řekl? Tu vidíte!“ A Tyl usmívaje se dal mi za odměnu dva makové koláče od cukráře.

Takový byl mé divadelní dráhy začátek.

1846

Plynula leta. Správce českých her na Stavovském divadle Štěpánek, jemuž jsem dříve poslíčka pro tabák dělala a pak na jeho vyzvání v některých naivních úlohách dosti šťastně debutovala, byl mrtev; divadlo v Růžové ulici, kde jsem poprvé jakožto engažovaný člen českého divadla hrála, bylo zrušeno a naděje našich vlastenců o národním divadle na

delší čas zmařeny. Ředitelství Stavovského divadla dostal Hofmann, který aspoň tolik pro nedělní hry české obětoval, že zřídil zvláštního dramaturga, a tím byl můj švagr Tyl, jemuž úřad ten ukládal povinnost napsati pro zimní dobu dvě hry původní a šest cizích přeložiti.

Ještě ho vidím, kterak s tváří planoucí přichvátal od Hofmanna domů s kontraktem v ruce. A hned se dal do díla: opravoval, vlastně přepisoval asi deset kusů špatně přeložených, a pak jal se psáti Paličovu dceru. Psal pro každého člena divadla zvláštní úlohu: Rozárku pro Kolárovou, Valentu pro Chaura, Kolínského pro Kolára, Šestákovou pro svou manželku Skalnou, Bětušku pro Májovou, Martina pro Kašku, Antonína pro Sekyru, starého Melichara pro Lapila, Jedličkovou pro Hynkovou a Prokopa pro mou maličkost. Tak jsme Paličovu dceru v listopadu dávali a představení za hlučné pochvaly skončili.

Druhého dne přišli k nám do bytu (v Křemencové ulici v domě U Mladotů) různí přátelé a známí Tylovi gratulovat. Tu byl jeden z prvních Kaška, ostatně náš každodenní host, Pečírka, Filípek, Řezníček, Gabriel, a konečně objevila se na prahu bledá, salvátorská tvář Kalinova — mého někdejšího učitele franciny.

Docházel k nám druhdy velmi často, asi roku 1843 návštěvy jeho přestaly; proto nás návštěva jeho trochu překvapila, a *mile* překvapila. A přece zase jeho vzezření dotklo se nás trapně, sehnuté tělo nadšeného básníka bylo ještě vyhublejší než jindy, pleť skoro průsvitná, zárodek smrti zjevný. Zapředli jsme hovor veselý, avšak vázlo to. Vzpomínali jsme na časy minulé, na francouzské lekce. Kalina nemořival mne nikdy nudnými pravidly gramatickými, nýbrž dával mi k čtení lehčí spisy francouzské a vysvětloval způsobem snadno pochopitelným slova méně známá.

„Mám posud knížku, kterou jste mi posledně daroval,“ pravila jsem a vyňala ze stolku nevelkou sbírku drobných francouzských povídek a bájek, nevím již od kterého autora. Měla jsem za to, že Kalinu to potěší, když mu dokážu, že pamatuji si ještě obsah jeho dárku, a počnu tedy vypravovat o bohatém kupci, který dal nezdárného syna do kázenské

pracovny na tak dlouho, pokud by se nepolepšil. Kalina se lehce usmíval, Tyl pak prohodil: „Hm, to udělal ten kupec zrovna tak jako zdejší sládek L., který dal hochy do učení k příštípkaři.“ — „Jářku, to by nebyla špatná látka pro nové drama,“ doložil k tomu Pečírka a Tyl se myšlenky ihned uchopil. Měl psát v té sezóně ještě druhý povinný kus. Vzal mi francouzskou knížku z ruky a přehledl povídku asi na šesti listech tištěnou. A ještě toho večera pustil se do nového dramatu. Za týden nato jsem kus opisovala pro cenzuru — byla jsem totiž skoro stálou opisovačkou Tylovou —, do čtrnácti dnů byl kus rozepsán, a již o vánocích jsme dávali nový Tylův kus Pražský flamendr. Kupodivu rychle psával Tyl své povídky, ještě rychleji své divadelní hry. Ve Flamendru jsem měla opět pěknou úlohu, učedníka Filipa.

A ještě než Pražský flamendr se dával, připravoval Tyl nový kus Strakonický dudák. Mimoto napořád obstarával povinné překlady a psal svého Pražského posla a články do Květů, zřídka si oddechu dopřáváje. Obdiv a velebení, nepřízeň i bledá závist provázely literární činnost jeho.

1856

Bledá závist zvítězila, reakce politická jí napomohla, všelící komáři vyštípali Tyla z Prahy a s ním některé členy českého divadla, pokud nebyli tak opatrní, aby zároveň byli členy divadla německého. Mezi těmi byli Šimanovský, Kaška a Krumlovský, já a moje sestra. První dva vrátili se brzy do Prahy, my ostatní putovali po venkově. Marně snažil se Tyl zjednat si koncesi na své jméno, místodržitel Mecsery mu ji odepíral pod záminkou, že je divadelních společností mnoho; zároveň uděloval ochotně koncese ředitelům německým.

Již pátý rok jsme putovali po vlasti a Tyl v doufání na změnu nepříznivých poměrů, které by nám poskytly možnost do Prahy se vrátit, pilně pracoval, — pokud choroba ho neschválila, což stalo se koncem roku 1855 v Jindř. Hradci. V Třeboni nato polehával. Odtud vypravil se s hercem Polákem pěšky do Budějovic v domnění, že pěší chůze mu prospěje; v Budějovicích dne 22. dubna 1856 vystoupil ještě na divadle v ti-

tulní úloze kusu svého Chudý kejklíč, druhého dne nato ulehl — a více se nezotavil.

Vešli jsme Tyla nemocného do Vodňan, kde za pěkné pohody několikrát si vyšel s námi na procházku; ale museli jsme ho vodit a vždy po několika krocích se s ním zastavit, neboť sotva se vlekl. Divadelní ředitel — odňal mu zde gáži; pracovat ovšem již nemohl. My mu arci o zastavení gáže ničeho neřekli. V červnu vydali jsme se na cestu do Plzně, pro Tyla připraven byl vůz zvláštní. Byla to trýzeň pro nemocného i pro nás! Každou chvíli, kdy kolo povozu na kámen narazilo nebo koně klusati počali, vykřikl Tyl bolestí. V Blatné jsme přenocovali, tam si nemocný odpočinul a posilněn druhého dne další cestu nastoupil.

Jak toužil po Plzni, kde býval před lety tak vlídně vítán! Avšak čím více k Plzni jsme se blížili, tím hůře bylo Tylovi; k poledni slabostí sotva šeptal.

Nevím, kterak se zove dědina, v níž před hospodou jsme zastavili, abychom nemocnému občerstvení zjednali. Však nedostali jsme ničeho, čeho by byl požití mohl.

V nesnázi té odhodlala jsem se dojít na faru. Tam snad aspoň trochu polévky dostaneme, myslím. Však hospodyně odbyla mne řkouc, že fara není špitálem, kde se vaří pro nemocné. Nevím již, co v popuzení svém kuchařce jsem odpověděla. Jdu k faráři a vypravuju nesnáze naše s chorým Tylem. Vážný kmet, sotvaže jmeno Tylovo uslyšel, ihned nařídil připravit občerstvení a sám nemocnému posilnění nesl. Rukou třesoucí, se slzou v oku podával mu na vůz polévku, a požehnav mu s modlitbou na rtech, k faře se vracel. Na ten okamžik nikdy nezapomenu.

Konečně dorazili jsme do Plzně, kde měli jsme nesnáze s hledáním obydlí. Chystalo se tehdy k trhu a tu je v Plzni těžko dostat příbytek a k tomu ještě pro člověka nemocného. Mladý vlastenec V. Heřman, pozlacovač, uslyšev, o koho se jedná, ihned přiměl své rodiče, aby nám byt uprázdnil. Dobří ti lidé sami se odstěhovali do skrovné kuchyně a před-síně, aby nemocnému slušná jizba zůstala. Zhluboka si Tyl oddychoval, když jsme jej uložili. Přicházeli návštěvníci: profesor Smetana, tehdy již slepý, profesor Karlík, který pak

rodině Tylově dobrodincem byl, a někteří divadelní herci, mezi nimiž zvláště věrný Čížek.

Naděje v uzdravení Tyla mizela vždy více, dne 6. července byl od mladého kaplana P. Velka k smrti připraven, dne 8. července pořádal ještě noty k Strakonickému dudáku, který se druhého dne dával; museli jsme mu pak o každé scéně zprávu dávat, tak velice byl pečliv o správnost na jevišti. Dne 11. července ráno se zdálo, že se mu ulevilo, rozmlouval s námi a na děti se usmíval. Hovořil také s Čížkem, který mu četl právě došlý list od V. J. Picka, tehdy sudího na Zbiroze. Tento ušlechtilý muž nabízel Tylovi měsíční příspěvek k tomu konci, aby se dle rady lékařské do Mariánských Lázní odebral a tam chorá játra svá léčil. Při čtení té zprávy zarosily se Tylovi oči, políbil psaní a pravil: „Vše marné, pozdě!“

Nato se ztišil, já mu o 11. hodině podala lék; Tyl usnul. Brzo ale poněkud se vzchopil a my pozorovali, že těžce dýše; pak klesla mu hlava. Poslali jsme pro Čížka, který byl mezitím odešel. Zatím nemocnému dechu ubývalo, sotvaže ruku po nás vztáhl, když jsme všickni k loži přistoupili. O půl jedné s poledne slabě zasténal — a byl mrtev.

Všeobecné účastenství při Tylově pohřbu považovalo se za první vlastenecké osvědčení Plzně po mnohonácte letech.

1866

Jak se to vše při divadle pražském změnilo! Za jiných okolností, za jiné správy byla jsem před čtyřmi lety opět v Praze engažována. Doplnoval se personál, chystalo se otevření Prozatímního divadla a někteří starší navštěvovatelé divadla vzpomněli si, že jsem kdysi dle možnosti hleděla dostáti svým povinností.

Vystoupila jsem v Strakonickém dudáku, ku kteréž hře poutaly mne vzpomínky blahé i bolestné. Když se ten kus dne 20. listopadu 1847 poprvé k mé benefici byl dával, byli jsme všichni ještě diletanti, hráli jsme za roční poloviční příjem jednoho večera, ale hráli jsme s chutí, s láskou, to mohu směle říci. Naděje v lepší časy, vědomí vlasteneckého

apoštolování sílilo nás. A přišly ty časy lepší, však nám starým diletantům *pouze českým* nedostalo se ovoce někdejší setby, to bylo již pro pokolení mladší. „Růže, které někdy slečně Rajské na divadle našem kvetly, valně pouvadly,“ tak nějak napsal jeden z pánů recenzentů, tuším, že pan Neruda nebo pan Jeřábek, a měl pravdu.

Však nepřišla jsem věru do Prahy zpět pro růže, ale měla jsem bláhovou myšlenku, že herečka věnovavši z vlastenectví — beze chlouby to pravím — ústavu všechnu sílu svého mládí, právem snad žádati může, aby i v letech pozdějších přáno jí bylo při něm nějaké přiměřené místečko, zvláště když nebylo právě nazbyt hereček rutinovaných. Byla to myšlenka bláhová. Místo mi nebylo odepřeno, po čtyři leta jsem byla v engagementu — kdo však může u divadla počítat na uznání trvalé?

Přišli do Prahy Prušáci a naše divadlo bylo zavřeno. Ředitel Thomé vyplatil nám členům jen nějakou kvótu z gáže a byli jsme propuštěni. Kdo mohl, uchýlil se na venek, což i já s rodinou učinila. Zatím v Praze někteří členové pozůstali hráli na vlastní účet; komedie husitské, v nichž cenzor Josef Barák ovšem nic závadného neshledával, plnily kasu.

Pak se sešlo vlastenecké družstvo, které správu divadla převzalo, a novinami svolávání jsou rozprchlí členové divadla. Také já se opět písemně přihlásila — byla jsem tehdy v Březnici — a žádala jsem za odpověď, *kdy* se mám dostavit. Čekám na odpověď týden — čtrnáct dní — odpověď nepřišla.

Takový byl mé divadelní dráhy konec.

VYPRAVUJE JIŘÍ BITTNER, ČLEN DIVADLA
VIKTORIA V BERLÍNĚ:

Dobrý můj otec dal mne na studie. To bylo dobře.

Dal mne do reálky — a to byla chyba. Profesory matematiky, fyziky, lučby, stavitelství a vůbec všech praktických věd pokládal jsem za své nejúhlavnější nepřátely.

Také jsem jim nedělal velkou radost. Práce a studie netěšily mne. Neměl jsem pro vědy praktické smyslu. Studoval-li jsem některý večer stavitelství, měl jsem hned nato v noci strašné sny. Domy, mnou vystavené, bořily se o překot. Pomyslel-li jsem kdy na to, jíti jednou ku dráze, — sny ještě hroznější: samé srážky vlaků, zřícení železničních mostů, a zrovna na stanicích, jichž představeným jsem ve snu byl. — Snadno tudíž k pochopení, že jsem nebyval premiantem, — nýbrž jen z oněch, o nichž se ku konci říká: „Nu, prošel.“

Jediný však byl předmět, který mne nadmíru zajímal, — byla to deklamace.

Na vyšší české reálce v Praze měli jsme tehdá jednu hodinu v tém dni pro deklamaci. Hodinu tu jsem vyplnil skoro vždy sám. Byla to pro mne oáza v strastiplném tom životě reálném.

Nadešel rok 1863.

V Polsku povstání. Trhlo to námi a kolegou M. (teď je inženýrem). Seděli jsme vedle sebe. Místo abychom naslouchali přednáškám, — kuli jsme strategické plány.

Jednoho dne nepřišli jsme více do školy — a zanedlouho nato už jsme byli v táboru polských povstalců.

Bylo to 5. dubna 1863. Tábořili jsme na lesnatém návrší u vesničky Szezka, již na půdě Ruského Polska. K osmé hodině ranní sedí nás několik kolem ohně v dosti dobrém rozmaru — byli jsme právě po snídani — chleba, špek a sklenka vodky — za takových poměrů snídaně výborná. Vtom zazní výstřely — a hned nato silná palba.

Celý tábor byl v okamžiku na nohou a v četách hnali jsme se z návrší. Svistot kulí vítal nás již — jsme konečně dole — proti nám ruská pěchota — palba pekelná — přítel M. volá mne — pohlédnu stranou — těžce raněn svíjí se as tři kroky ode mne; pomocí jednoho z našinců odnáším ho zpět z místa nebezpečí — vrátím se do ohně — netrvá to dlouho a také já jsem raněn.

Potyčka ta krvavá trvala as dvě hodiny. Zůstali jsme ve svém postavení — těžce ranění odvezeni do blízké Haliče, mezi nimi i kolega M. — mrtví pochováni — lehce ranění zůstali jsme v oddělení.

Kvečeru, v nebezpečí býti obklopenu, museli jsme ale couvnouti zpět do Haliče. Raněnému dostalo se mi výborného opatření v rodinách polských statkářů.

Jal jsem se přemítat opravdově o své budoucnosti. Mnohá trudná chvíle tu mi nastala. Těšil mne však věrný můj společník. Nosil jsem ho stále při sobě. Potěšil mne již mnohdy v ležení, kde časem hrozila dlouhá chvíle, potěšil mne i teď, kdy jsem, do nohy raněn, byl odsouzen k nečinnosti. Byl to český překlad Hamleta. — Četl jsem v něm a opět četl — a příští má dráha byla rozhodnuta.

Vrátil jsem se do Čech — studoval ještě nějakou dobu dále — avšak už jen tak naoko — a konečně šel jsem k divadlu.

A kupodivu: tu mne práce a studování teprv začaly těšit.

Ostatně je pro mne i pro člověčenstvo pravým štěstím, že se tak stalo. Jsem o tom ještě teď pevně přesvědčen, že kdybych se byl stal stavitelem, — domy by se mi jistě byly bořily, — a prosím považte, mnoho-li bych už měl lidských životů na svědomí. Počítám upřímně, že mnoho.

DRAMATURG DR. VIKTOR GUTH VYPRAVUJE:

Měl jsem vždy za to, že bedlivě a pečlivě provedená *čtená zkouška* jest spolu již poloviční zárukou dobrého úspěchu hlavního představení. Porovnal bych ji se základními kameny, od jichžto solidnosti závisí osud celého stavení zbudovaného na nich. Při této zkoušce ustálí se ještě mluva, vypulíruje se dialog a poskytne se každému spoluúčinkujícímu příležitost, aby důkladně poznal povahu své úlohy, jakož i ráz činnosti, která mu v celém ústrojí jest přidělena a s kterou do celého děje zasahati má. Věren tomuto snad ideálnímu náhledu, žádám ovšem, aby aspoň každý spoluúčinkující nejen celé takové zkoušce vůbec přítomen byl, ale aby se jí také s jistou, věci důstojnou pietou zúčastňoval...

Takto a podobně o celé této věci nedávno před spaním přemítav, uspal jsem se. Leč sny v tom spánku vzešlé byly hrozné.

Zdálo se mi, že jsem se octnul v malém městysi P..., kdež se byla jistá podřízená kočující divadelní společnost přednedávnem usadila, která právě odbývala v stodole čtenou zkoušku na nejbližší novinku. Leč jaký tam byl pořádek! Vidoucím to, smrtelný pot mi vyvstával na čele a ideální moje teorie objevily se tu v karikované skutečnosti. V stodole samé stál uprostřed malý zlámaný stolec, v jehožto čele seděl ředitel, který celou zkoušku vedl. Podle něho byla si usedla komická stará, která neunavně pletouc punčochu nevšední šířky, právě svou úlohu předčítala, kdežto jí po boku první tragická milovnice pohroužena byla v prozaický požitek tvrdých vajec, jež měla malebně rozloženy před sebou zas na úloze své. Celkem bylo tu však nepříjemné polosvětlo a nezbytný průvan ze všech stran činil přítomnost zde ještě nesnesitelnější. Mužští členové podle toho také s klobouky

na hlavách rozestaveni byli ve všech koutech stodoly, a nebyli-li právě v té které scéně zaměstnání, zašli si raději, aby nezapálili, za stodolu, kde v bázni boží bavili se vespolek nakuřováním tvrdých pěnovek po tak dlouho, až asi podle předběžného rozpočtu na ně ve čtení zase dojde. A opozdil-li se někdo z nich, došel si přívětivý pan ředitel pro něho sám; vždyť byl rád, že vůbec ještě těch několik členů má pohromadě, neboť největší část mužských spoluúčinkujících se dnes — vůbec ani nedostavila. Zpívaliť v kostele na kůru, aby si poněkud polepšili žalostnou svou existenci. Při stole, kde se zkouška konala, neslyšel však člověk vlastního svého slova, neřkuli druh druha. Vedle vpravo totiž vymlacovali ještě mlatci prázdnou slámu a nad nimi měl právě ženský sbor hlavní zkoušku pro večerní představení...

Z toho lomozu jsem se probudil. Ač celý ztýrán, zaradoval jsem se přece, že to vše byl pouhý sen a *nemožná* skutečnost.

PANÍ TEREZIE SEIFERTOVÁ VYPRAVUJE:

„Velectěná milostpaní! Prosil bych, pakli by Vám bylo možno, byste laskavě zavítala k nám na dvě pohostinské hry — za honorář — obchody jsou špatné, do divadla nikdo nechodí — tedy mně to udělejte lacino. Ve vší úctě Váš N. N., ředitel.“

Hodný člověk, tenhle ředitel. Svědomitý herec. Vzorný otec. Věrný manžel. Pojedu. A mohu snad zato jednou o nějakých táčkách vypravovat obrázek ze zátiší.

Přijela jsem do onoho města poprvé. Nikdo na nádraží, ani ředitel. Rozhlížím se poněkud v rozpacích.

„Jste, slečno, snad milostpaní Seifertová z Prahy?“ ptá se mne mladý pán. Mladému pánovi mohlo být tak asi sedm let. A řeč jeho zněla nějak mrzutě.

Legitimovala jsem se mu.

„Tatínek prosí za odpuštění, ale má ještě na divadle nutnou práci k dnešní hře. Řekl, abych vám vše obstaral. Prosím, dejte mi poukázku na své věci, posluha vám je zanese do divadla. Za rohem stojí omnibus. Šel bych s vámi, ale musím ještě roznášet cedule a koupit petrolej — to tedy víte, že nemohu. Uctivě ruku líbám.“

„Chlapečku —“

„Jmenuju se Karel,“ upozornil mne jemně.

„Karle, nechtěl bys přijmout dvacetník na důkaz mé uznalosti?“

„Velmi rád, ale prosím — schovejte mi jej zatím. Mám jen jednu kapsu v kalhotkách a tu jsem si dnes nebozízky protrhal.“ A posunul čepici z pravého na levé ucho, což jsem si samolibě vykládala jakoby projev úcty.

Jela jsem přímo k divadlu. Tam mně přišel ředitel vstříc s dvouletým kloučkem v loktech, se svou paní a celou společností; byla jsem uvítána velmi srdečně.

Po zkoušce navštívila jsem ředitelovic. Bydleli v divadle hned vedle jeviště, v malém pokojíku, který nepochybně měl sloužit co garderoba a zde poskytoval chudému řediteli i s rodinou celý byt. Seznámila jsem se ihned důkladně s oběma kluky ředitelovými, prostřednictvím jen několika koláčů. Dále jsem si prohlédla divadlo a ptala se po šatnách; ředitel se omlouval, že „podobných neexistuje“, celá společnost dám a pánů že se pospolu obléká na jevišti před započítím hry, a poněvadž by mně to „snad“ překáželo, že si dovolil upravit svůj byt, který mně úplně jest dán k dispozici.

Obědvala jsem v hostinci, kde jsem bydlela — ve svém pokoji —, Karel, který byl sobě odbyl denní práci svou, obědval se mnou — všude mne provázel, bylť mně dán k osobní obsluze a vykonával úřad svůj velmi svědomitě.

Večer mne sprovodil tedy do divadla. Tam bylo již velmi živo. Páni i dámy, oblečení a ještě svlečení, bavili se mezi sebou velmi nenuceně, nakukovali skrze oponu, jak se schází obecnost, atd. — Já se měla oblékati s paní ředitelkou, tato však již byla přistrojena a pořádala dekorace k představení potřebné — byla totiž vedle svého umění ještě „divadelním mistrem“. Pan ředitel seděl, též již oblečen ku hře, v kase a prodával vstupenky.

Karel musel shánět ještě některé potřebné rekvizity a prosil mne, „bych mu dala na chvíli pozor na Toníka, aby nevypad z kolébky“.

Toník, jak mne spatřil, rámus. Postavil se v kolébce, chtěl ke mně — vzala jsem ho tedy na klín, posadila se s ním k zrcadlu a počala se líčit. On zvědav bral vše do ruky a zdál se udiven, co to po obličejí všecko dělám; když jsem se pudrovala, začal tleskat ručičkama, vzal mi kvastlík z ruky a pudroval svůj umouněný obličejíček též — zkrátka, vše dělal po mně jak malá roztomilá opička.

Bavila jsem se dlouho, konečně však jsem musela pomýšleti na hru; vzala jsem tedy milého Tonda a posadila ho do kolíbky.

Ale ten rámus! Tonda nechtěl v kolébce být, nechtěl mi z klína. Neviděla jsem jiné spásy než klukovi poslat pro koláč; to ho poněkud ukonejšilo a já se mohla obléci.

Konečně dáno poslední znamení, jeviště se uklidilo, spustili ouverturu a začlo se; divadlo bylo nabito.

Při svém výstupu byla jsem, jak již obyčej, velmi vřele uvítána.

„Nono! Copak? — Copak?! Ještě jsme nic neviděli a ne-slyšeli — nesmysl!“ zazněl do aplausu rezolutní hlas ženský z galerie.

Smích, sykot. Konečně zase ticho a hra začala.

Jednání skončeno — volání — hlučná pochvala.

„No *ted'* plácejte, až vám ruce upadnou,“ míní zase hlas z galerie.

Šla jsem se přestrojit. Tonda stál v kolébce — obličej, vlasy, košilku, ruce, všecko samá povidla. A křičí: „Jetě tojáč!“ Honem — honem — ať mám pokoj!

Druhý akt skončil hrozně. Jeden z herců nepřišel na scénu, ostatní si nevěděli rady. Napověda chtěl nešťastnou scénu přeskočit, převrátil několik listů — kniha se sveze s pulpitu, spadne pod pódium — a zmatek je teď všeobecný. Obecenstvo bylo již nepokojné. Chtěla jsem tomu učinit konec a vystoupila jsem; doufala jsem, že ztracenou nit někde zachytím.

„No zaplať pánbůh, že už jdou,“ vítá mne známý již hlas shůry, „zazpívají nám honem něco!“

Obecenstvo aplaudovalo — nu a já se dala do zpěvu.

Po jednání jsem ovšem si pospíšila podívati se zas, co dělá svěřený mně Tonda. Seděl na zemi, kolem sebe měl rozložena líčidla, šperky a jiné trety divadelní, a hrabal se ve všem těma svýma ručkama, vypadajícima od povidel jako černé dva stonky.

Vzala jsem mu to — rámus. Dala jsem ho do kolébky — velký rámus. Dala jsem mu nový koláč — praštil koláčem o zem a rámus. Nedal se nijak ukonejšit.

Konečně se trochu utišil sám. Ale tu mu zas napadlo něco jiného. Začal se houpat v kolébce a křičel: „Uťá! Uťá!“

Nevšimla jsem si toho. On ale neustále: „Uťá! Uťá!“

Propánaboha, co chce tím „uťá“? — „Co chceš, Toníčku?“ Toníček řve, prolévaje hořké slzy — „uťá, uťá!“

Na velké mé štěstí přišel teď Karel. Stěžuju si mu na Tonda, na „uťá“ a že tomu nerozumím.

Karlík mne pohrdlivě přeměřil — je z Prahy a neví, co je „uťa“! Šel k Tondovi, začal kolébat a zpívat:

*Náš kocourek ušatý
má ocásek uřatý,
uťa, uťa, uťa, uťa,
má ocásek uřatý!*

To bylo tedy „uťa“! — a mně to nenapadlo! Zahanbena vyšla jsem na jeviště — co si asi Tonda o mně teď pomyslí!

Když bylo po představení, chtěla jsem se ovšem u něho omluvit; on však chudinka už hajal. Učinila jsem tak druhého dne, a abych si ho naklonila docela, nanesla jsem mu hraček. Navečer jsem mu pak skutečně zpívala „uťa, uťa!“ Těšilo ho to patrně, a jak se mi zdálo, téměř docela ho se mnou usmířilo.

Představení druhé bylo co možná ještě více naplněno. Ani „žena z lidu“ na galerii nescházela. Večer pak strávila jsem s celou společností v živé zábavě.

Druhého dne mne sprovázelo všechno na nádraží, i ředitel s paní, i Karel s Tondou. Srdečně jsme se rozloučili. Tonda posílal mi polibky na rozloučenou.

Nějak však zvláště nerad se loučí se mnou Karel. Pořád za mnou, až k vagónu. A ještě jednou mi teď chytil ruku, líbá ji, a vystoupiv na prsty, šeptá:

„Milostpaní, tu roztrhanou kapsu od nebozízku mám už spravenou!“

ŘEDITEL PAN FRANTIŠEK POKORNÝ
VYPRAVUJE :

Psal se rok 1866. Potřebuju jen letopočet ten vyslovit, aby každému herci, každému českému řediteli mráz běžel od týlu dolů. Svízele, a samé jen svízele! Kdož byli poblíž děje válečného, utíkali; kdož sídleli vzdáleněji válečného hlomozu, pro rozčilenost obecenstva ani nezahráli.

Meškal jsem se svou společností tou dobou právě v Čáslavi a měli jsme bídu. Do divadla ovšem nešel nikdo. Náměstí bylo plno vojenských povozů a potřeb a po každé silnici táhly se jako nekonečné tkalounky primitivní, nejčastěji až komické soukromé vozíky utečenců. Obyvatelstvo rozechvéné schovávalo svůj majetek — také já jsem se dal pohnout a odevzdal jsem lepší garderobu svou k zazdění — vždyť se dávala i mladá děvčata zazdívat do místností odlehlejších.

Tu jednoho dne spadla mana na poušť našeho utrpení. Přišel list od měšťanosty z Humpolce pana Nápravníka, že tamější divadlo se nám tedy propůjčuje. Celá společnost jásala. Avšak jak se dostat až do Humpolce při čistounce vymetené kase! Mimoto po celém okolí ne povozů a ne přípřeže. Konečně, po celodenním hledání, našli jsme kdesi vozík jedno-spřežní. Za cenu — *třiceti* zlatých!

Co platno! Dali jsme malý závdavek a spěchali domů, plni starostí. Tu však nás překvapila věru krásná obětavost našich dam. Mezitímco jsme byli na vycházce za povozem, byly ony složily své skvosty a vypůjčily se kdesi na ně sumu 40 zl, peníz to na ten čas značný.

Dostali jsme se z Čáslavi teprv druhý den odpůldne. Bedny na voze, dámy na bednách, a my kolem vozu pěšky. První nocleh byl v Ledči. Druhý den, neznajíce dobře pěšinek nám pěšákům doporučovaných, bloudili jsme ve výdatném lijáku, dlouho a dlouho kruhem kolem Humpolce. Peníze nám

mužským přitom došly nadobro a dámy s povozem byly se nám hned zrána ztratily.

Konečně jsme dorazili pozdě odpůldne do jakés vesničky uprostřed lesa. Veskrz promoklí, s hanebně zřízenou obuví — nebylo divu, že vesničané považovali nás krátce za pruské špehouny. Vykázali jsme se legitimacemi — „To mají takoví špehouni vždycky dost pasů v kapsách!“ Vytasil jsem se s divadelní svou koncesí — byla německá — podezření rostlo. Konečně nám poněkud pomohl list humpoleckého pana měšťanosty. Sousedé se usnesli, že s námi vyšlou eskortu, jakéhoš vysloužilce a s ním ještě jakéhoš výrostka. Byli jsme tomu nadmíru povděčni — eskorta nás dovedla aspoň do hledaného Humpolce.

Tak bezstarostně jsem již dlouho nespal jako noc tuto, a druhého dne dali jsme se ihned do práce. Hráli jsme při dosti četné návštěvě, což naši skleslou mysl nemálo vzpružilo. Vyjma zde onde nějaké pobuřující zprávy z bojiště, nerušilo po několik dní nic naše klidné postavení, až tu zčistajasna do našeho klidu udeřil blesk v podobě zprávy o prohrané bitvě u Králové Hradce. K této hrůzné události pojila se ale též novina o uzavřeném míru.

Hráli jsme právě Benedixovu veselohru Bandité v překladu Vinklerově; divadlo bylo dosti slušně navštíveno a purkmistr předčítal z lóže mezi prvním a druhým aktem zprávu z vídeňských nějakých novin, že je uzavřen mír, což bylo s jásotem přijato. Sotva počal třetí akt, když tu vrazí do divadla, divže kasu neporazil, ponocný s výkřikem: „Prušáci jsou zde!“

Zděšení nad touto zprávou bylo všeobecné a vše se hrnulo ven. Jelikož nebylo možno v tom zmatku dále u hře pokračovat, seběhli jsme též my herci na ulici, ovšem v kostýmech divadelních. Já, rozumí se, byl jeden z prvních, a tu vidím, jak důstojník, v čele asi jedné škadrony pruských husarů, drží s koně měšťanostu za límec a s nasazenou bambitkou se ptá, by mu odpověděl na své dobré svědomí, zdali není v městě žádného rakouského vojáka, že „na ně bylo při vjezdu do města z jednoho domu střeleno“. Purkmistr přísahal na spasení duše, že není v celém městě ani jediného bodáku, avšak důstojník

upokojil se poněkud teprv tehdy, když mu strážmistr hlásil, že všechny východy z města jsou obsazeny.

Nato kázal vojsku rozložit se po náměstí táborem, poručil pro důstojnictvo „achtzehn Flaschen Wein, aber guten Wein, denn schlechten trinken wir nicht!“, pro vojsko jíst a pět sudů piva, pro koně seno, oves a slámu.

„Lidičky, snášejte, kde co máte,“ pravil purkmistr, „ať je raději upokojíme, by neublížili městu.“ A brzy nato bylo na náměstí jako ve vojenském táboru; nejen Prušáci, ale i obecný lid byl brzy namol, připíjeliť totiž Prušáci každému.

K polednímu druhého dne bylo vše opět na nohou a jako vítr z města ven směrem k Jihlavě. Netrvalo to však dlouho, když tu valil se jako mrak celý 8. armádní sbor pruský skrze město tímtež směrem, zanechav v městě značnou posádku.

Den ten neměl jsem v úmyslu hráti, avšak bylo jinak ustanoveno ve hvězdách. Velitel posádky — nazýval se Oinecke — byv ubytován právě vedle divadelních místností, prohledl si tyto a ptal se přítomného purkmistra, jestli se tam též hrává.

„Ano, a právě jest zde jedna společnost.“

Aby prý zavolal ředitele.

Pospíšil jsem se představit.

„Es muß jespield werden, wir kommen alle — aber deutsch muß jespield werden.“

Já, že jako mám českou společnost, že ani nevím, jestli to dovedu atd.

„Strenjen Sie sich jar nicht an, hoch deutsch zu sprechen, wir hören den österreichischen Dialekt jern.“

„No počkej, to uslyšíš ‚dialekt‘,“ pomyslím sobě a pádím domů, kde mne již společnost očekávala.

„Děti, musíme hrát dnes německy, ale co? Radte a hlaste se, kdo umíte trochu té samospasitelné!“

Po dlouhém rokování stloukli jsme Štěpánkovu frašku Čech a Němec, napsali několik programů, ovšem německy, a já je odevzdal panu veliteli, který je rozeslal po okolí, kde též posádky zanechány byly.

Večer divadlo jak by nabil, samí Prušáci — jediný člověk z města se neukázal. Na prvních sedadlech seděl umazaný kmán vedle důstojníka a bavil se s ním roztomile. Po cenách

se neptali, a jestliže jsem musil cenu sedadla (40 kr) některému říci, smál se, to že prý u nich platí více na poslední galerii, a hodil do kasy něco peněz nepočítaných, takže jsem byl s příjmem toho večera nadmíru spokojen.

Dalo se znamení, dohrála hudba — veliký jásot.

Opona se vyhrne, já co Javorník spustím: „Jak bouřka dnes rachotí“ atd. V obecenstvu ozve se šumot, nejprv jako když zdáli se blíží bouře, pak více a více, až propukne veškeré obecenstvo v jediný řev: „Deutsch! Deutsch! Deutsch!“ Ani u Meiningských nedovedou „tutti“ pronášet lépe!

Mně bylo hej, já spustil „deutsch“, ale jak to půjde s ostatními? Šlo to ještě jakžtakž, až na ubohého pantátu mlynáře a jeho dcerušku Kačenku; ti se nechtěli Prušákům pranic líbit, mluvili pořádě česky — ale čert mluv jinak, než umíš!

Šťastně jsme dokončili.

Ale kde vzali Prušáci ihned bukety a bonbóny? Každá dáma obdržela po divadle buket a kornout — ta zdvořilost!

Co však zejtra? Přeci jim nemohu *opět* dávat Čecha a Němce? — Štěstí, že jsem měl po zemřelém řediteli Stránském něco německé bibliotéky; po divadle rozdál jsem ihned Putlit-zovu veselohru *Der verwunschene Prinz* (Zakletý princ).

Bědování, že se to nikdo nenaučí, ale co naplat. Ráno časně zkouška. Mnohému ta neobvyklá řeč zkroutila oči, mnohému divže vaz nezlomila — a vše bědovalo. Tu v největší nouzi zazní válečný hlahol na ulici, spěcháme ven, co to? Naše celá posádka táhne z města dále, že prý přijdou jiní! I hejsa, toť nemusíme tak nakvap Prince studovat; můžeme opět dávat Čecha a Němce! Ti, kteří přijedou, ještě ho neviděli. A tak odložen Princ na pozejtrí!

Ale tu opět se opakovalo to slastné odtáhnutí posádky a příbytí nové, takže jsme s Čechem a Němcem vystačili celých pět dní a pak teprve nových pět dní dávali Prince. Mezitím se nastudovala zase veselohra *Benedixova Der Vetter* (Pan strýček), s kterouž jsme pak již vystačili až do konce okupace, ano se denně vojsko střídalo.

A tak jsme byli snad jedinou společností, která po čas války, ovšemže německy, hrála.

PAN JAKUB SEIFERT VYPRAVUJE :

Hálek tvrdí, že „*láska je věčně stejná ve své kráse*“ . —

V křticím listě 17 ¹/₂ roku a v rozbitém kufříku košile, punčochy, límce, všelijaké jiné prádlo, a ode všeho, nelhu prosím, skoro čtvrt tuctu — pak černé spodky dosti krátké, poněvadž jsem jim byl odrostl, těsný černý kabátek se všemi skoro knoflíky, jednu bílou kravatu, vlněnou šálu dvakrátě kolem krku, s jedním cípem dopředu, druhým geniálně nazad, dvoje botky, takzvaná perka, jedny chatrné, druhé chatrnější, slovanský klobouček — s kvastlíky — na levé ucho, krátké cigáro do úst, lístek třetí třídy v kapse — a tak bohatě vystrojen, ale ani s krejcarem víc v kapse, ujížděl jsem plnou parou za uměleckým svým povoláním do Plzně, kam jsem byl engažován co suflér s gáží 20 zl měsíčně.

Cestou jsem měl dosti času přemýšleti o prvním svém odvažném kroku do světa — poněkud se mi zastesklo — vzpomněl jsem si na domov, matku, sestru, bratry — úzkostlivě jsem v duchu zíral do budoucnosti — bylo mi věru teskno — byl jsem sám, poprvé sám! —

Tu pojednou mne vyburcuje z trudných myšlenek chraplavý konduktérův hlas: „Dobřichovice!“ Dvířka se rozlétnou a do vozu vstoupí mladá dívka — to se rozumí „anděl“! — Blondýnka — oči dvě jiskry — zoubky perličky — tváře růžičky — pleť nejjemnější jakosti — aksamit — postava krásná — inu, „anděl“! —

„Dobrý den!“ vylétlo to z korálových rtíků. — „Dobrý den,“ zašeptala panická má ústa. — —

Dlouho jsem mlčky visel zraky svými na božském tom tvo-ru. Nezdálo se, že ji příliš zajímám; aspoň se tvářila, jako by mne zde nebylo. Sáhne po svém kufříku, otevře jej a vytáhne zelenou knížečku; položí ji podle sebe a hledá v kufříku dále.

Mrknu okem po názvu knížečky, čtu: Divadelní bibliotéka. Magelóna.

„Ach — zde ji mám, konečně jsem ji našla,“ praví a drží v své ruce úlohu Evy z Losů! Hoj! zableskne mi myšlenka, snad by to nebyla nastávající kolegyně? — Dodám si kuráže, zeptám se. A vskutku — za nějakou půl hodiny nato, sotvaže úlohu svou několikrát přečíst mohla, tázal jsem se uctivě a nesměle: „Prosím, slečno, laskavě mi račtež dovolit otázku, kamže cestujete?“

„Do Plzně, milý pane, jsem engažována k městskému divadlu podobojí, totiž k českému i k německému.“

V tamějším divadle českém muselo se totiž také hráti německy — vlastně také někdy česky, poněvadž z větší části hrálo se jen německy. A později, ani tamější vlastenci uznali tenkrát ještě za dobré raději podporovat pivovar nežli české divadlo, uznal zase ředitel Wahlburg, že v městě, kde jsou pouze tři čtvrtiny obyvatelstva Čechů, jsou česká představení zbytečna, a hrálo se pouze německy.

Můj anděl byl tedy engažován u téhož divadla, kde já! — Ach jaké to štěstí! — Rozumí se, že ihned jsem se představil co kolega suflér. Požádala mne, bych s ní prošel úlohu, což s velkou ochotou jsem také učinil. Jak krásně to šlo! — A jak rychle uháněl vlak!

Konečně zaznělo pronikavé písknutí. Ještě několik pohledů a hlubokých vzděchů — ovšemže jen z mé strany —, a vlak zastavil; dvířka se otevřela, já vzal zavazadla svého anděla, pomohl mu sestoupiti a kráčíme spolu po perónu. Vtom se vyřítí z čekárny několik pánů a představují se mému anděli co kolegové. Vysoká postava s černou hlavou a drsným hlasem představila se co „vrchní režisér“. Postava prostřední, slušného zevnějšku, s hlasem trochu opotřebovaným co „režisér a první milovník“.

„Jsemť vaším prvním milovníkem, krásná kolegyně,“ zazpíval pan K.

„Prvním?“ usmál se anděl.

„Tak jest; zde náš druhý milovník — zde náš komik“ atd. atd. „Jsme nevýslovně šťastni moci uvítati vás zde první“ atd. Obyčejné floskule a fráze.

„Dovolte, pánové, bych vám představila našeho mladého sufléra, pana Seiferta z Prahy.“

„Těší nás,“ odvětili páni kolegové zkrátka.“

„Nelíbilo by se, slečno, vsednouti do vozu? Zavezeme vás do vašeho obydlí. — Našel jsem pro vás překrásný pokojík se zvláštním vchodem, s vyhlídkou na promenádu,“ prohodí pan K., dříve však proukážete nám čest a potěšení jeti s námi na malé snídaníčko, které jest již pro vás uchystáno; výtečně se pobavíme, pak se podíváme trochu na Plzeň — chci býti vaším rytířem, jestliže dovolíte, znám město a okolí velmi dobře — byl jsem zde již několikráte a povedu vás všude, kam vám bude libo, nakládejte se mnou dle libosti — chci býti vaším sluhou, vaším otrokem —“

„Děkuju vám za laskavost vaši, zde pan Seifert —“

„Pan Seifert,“ odvětil pan K., „může prozatím zavazadla vaše odnést k Valdekům.“ Nato podal anděli mému rámě, anděl se na mne pousmál, zakývl hlavinkou, vstoupil do vozu — a já sebral kufry a capal pěšky do města k Valdekům.

Čekal jsem, až můj anděl přijde. Dlouho nepřicházela, konečně tu byla přec, obklopena několika hejsky a zavěšena v rámě protivného pana K.

Jak mne spatřila, běžela mně vstříc.

Děkovala mi, že jsem jí opatřil věci, a že prý ji bude těšit, pakliže ji navštívím; že budeme spolu studovat úlohy; že zůstaneme dobrými přáteli.

Přitom jí svítila očka, usmívala se — tiskla mi ruku a já ucítil ve své papírek. Ještě jednou kývla hlavinkou, poroučela se ostatním pánům, pan K. ji provázel nahoru a já — zůstal s papírkem v ruce dole stát.

Podivné myšlenky točily se mi v hlavě; konečně jsem si vzpomněl na papírek ve své ruce. Co mi as chce? Proč tento lístek? Zajisté to omluva stran svého chování — ó zajisté! Rychle rozbalím — co vidím! — zlatka!

Stál jsem ohromen — ne snad že to byla *jenom* zlatka za mé služby, které jsem konal z lásky a náklonnosti nezištné! Och! ona neporozuměla mým pohledům a vzdechům!

Safraporte, jaký to dojem jsem to musel na ni učinit? Já nebohý! Pohlížela na mne z vysoka a pak suflér — chudák. „Čekal

na mne před domem, až přijdu; vše mi obstaral — chudák také potřebuje — no, něco mu dám — dám mu zlatku!“

Vrazím do domu, spěchám nahoru, bera po třech, zaklepám, vejdu. Nenáviděný pan K. se měl právě k odchodu a líbal anděli horoucně ruku. Nevhle se obrátil: „Co chcete ještě slečně — vidíte, že jest unavena; nesmíme déle obtěžovat, pojdte, mladíku!“

„Čeho si přejete?“ ptá se má zlatka — má zlatá chtěl jsem říci.

„Račtež odpustit, slečno, jak jste před chvílí ráčila podávat mi ruky své na rozloučenou, zapomněla jste v mé ruce — zlatku — nepochybně že se tak stalo nedopatřením. Učinil jsem pro vás tak málo, že tak mnoho ani nezasloužím!“

Položil jsem zlatku na stolek a hrdě jsem zmizel.

Druhého dne bylo veliké omlouvání se ze strany mého anděla. Že prý to tak nemyslel. Že kdyby byl měl tušení nejmenší jen urážky, že by se to bylo nestalo. Inu stalo se, stalo! — A stalo se také za měsíc po té zlatce, že jsem více nesufloval, že povýšen jsem byl ze své boudy na prkna, abych představoval, jako moji kolegové, lidské a nelidské povahy. Vedle svého postavení co herec zastával jsem také místo inspicienta.

Co herec získal jsem si přízně obecenstva v hojné míře; já se líbil, líbil, ba více jsem se líbil nežli můj sok pan K., což ho velice proti mně popudilo. Ano i anděl můj, vlastně nyní anděl pana K., začal po mně házet opět očkem a dával mi velikými pohledy na srozuměnou, že opětné sblížení se nebylo by ani lhostejné. To však neušlo bystrým zrakům mého protivného soka a pronásledoval mne všude i střežil, jak jen mohl.

Krátce nato dávala se činohra Král, hrabě a pěvkyně aneb Zasnoubení před popravou. Anděl hrál pěvkyni, sok hraběte, já krále a řídil jsem přitom scénář. Ve 4. jednání odbývá se za scénou poprava; delikventem jest hrabě, jenž však unikne přes zeď svého žaláře; místo něho jest popraven někdo jiný; hrabě jest na scéně a vše vypravuje, co a jak se věc přihodila.

Já stojím za scénou s nataženými bambitkami a čekám na narážku hraběte, bych potom vypálil rány. Vtom přikročí ke mně anděl, vstrčí mi do ruky lístek, položí prst na ústa a zmizí. Já poodložím bambitky, bych lístek ukryl, — po-

hlédnu na scénu, hrabě děsně na královskou moji milost vyvaluje oči — zahlédl snad něco? — nevěděl jsem okamžitě, co to znamená, — an tu pojednou hrabě přiběhne za scénu a strčí do mé královské milosti tak nehorázně, že jsem se pozpátku skácel k zemi, strhnuv za sebou stolec s lampou a rekvizity. Však hrabě — ani dost málo v rozpacích — popadne bambitky a vypálí čtyry rány, z nichž mu tři selhaly; pak kvapí zase na jeviště a pokračuje ve své řeči, kterouž na chvíli byl přerušil: „Slyšeli jste tyto smrtonosné rány? Ty platily mně!“ — Osudným milostným lístkem byl jsem zapomněl na scénář; střílel jsem pohledy milostné po svém anděli, propásl jsem narážku a zapomněl zastřelit svého soka, kterýž byl přikvapil za scénu a sám se zastřelil.

Po jednání následovala živá scéna, naprosto neuctivá pro královskou mou milost; měl jsem zkrátka velikou mrzutost. Ale což mi záleželo na mrzutosti! Měl jsem lístek, zajisté že milostný lístek od ní, v němž mne asi žádá o rendezvous — což by to mohlo jiného být?

Po představení spěchám domů. Na cestě otevru lístek, postavím se pod lucernu a čtu: „Slč. B. pár botek 5 zl 60 kr, 1 podrážku 1 zl 60 kr.“ ... Co to? — konto mého anděla — toť nepochybně mýlka! Obrátím lístek, vidím — čtu — rozplývám se: „Oznamuji Vám narychlo, že pozejtří o 1/2 11. hodině ráno Vás toužebně očekává Vaše...“

Byl jsem v nebi — blažen, šťasten, že konečně přece budu vyslyšán, že triumfovati budu nad svým protivným sokem. Spěchal jsem pod okno své nejdražší, bych ji snad ještě uviděl; zapomněl jsem na hlad a zimu; hlad — k smíchu! byl jsem mu zvyklý; proti zimě pak byl jsem otužen, nosil jsem, jako naši mladí šlechtíkové, v tuhé zimě toliko lehký kabát — jediný svůj a lehký kabát. Ale co mi po všem! Mne hřála horoucí láska, v mém nitru plál oheň blaženosti, byl jsem nevýslovně šťasten. Když jsem se hleděním do oken své nejdražší nasytil, šel jsem domů a snil celou noc o ráji, štěstí a blaženosti, kteráž na mne čekala.

Druhý den měl jsem zkoušku na Deboru, můj anděl byl Deborou, já hrál poprvé Josefa. — Chtěl jsem se jí přiblížit, sok K. však nespouštěl nás z očí. „Hm,“ myslil jsem si,

„v druhém jednání máš s ní scénu a v té dáš jí přec na srozuměnou, co budeš chtít.“ Druhé jednání nastalo; pan režisér — byl to pan K. — uznal však za dobré první proměnu přeskóčit — nezkoušela se, a já se tedy nemohl k Deboře ani dostat. Vše, co jsem mohl učinit, bylo, že jsem vyňal lístek od ní a kývl na srozuměnou hlavou, což ona s úsměvem pozorovala. Ostatní, myslel jsem, povíš jí večer při představení na scéně, tam až před obecnstvo tě sok tvůj přece stíhat nemůže.

Byl večer a spěchal jsem do divadla, spěchal v růžovém rozmaru. Zvolna se oblékám, nestaraje se o svého soka, kterýž se strojíl vedle mne a každou chvíli mi opovržlivě od hlavy k patě bral míru. Oblékám běloskvoucí punčochy, pomáhám hubenosti svých lýtek tentokráte vydatnější porcí vaty, chci obouvat střevíce — střevíců zde nebylo — sháním se po střevících — střevíce nikde — zapomněl jsem je nepochybně doma. Skočit pro ně jsem nemohl, bylo již pozdě, začínalo se, co dělat? — Vtom padne zrak můj na mé nové střevíce gumové. Koupil jsem je právě — byla to má celá nová zimní toaleta. Gumové přezůvky mít je potěšení levné a dělá parádu; stojí třikrát méně nežli boty a starým chatrným botám dodávají lesku a ukrývají slabosti podešvů. Vzal jsem tedy ty gumové střevíce, do špiček nastrkal papíru, by se nevyzouvaly, a šel takto obut hrát Josefa.

Šlo to dobře, jenže mě při chůzi nebylo slyšet a to byl malér! — V druhém jednání jest na scéně, kteráž představuje hluboký les, židovka Debora, očekávající svého křesťanského Josífka. Velký monolog — brzo nato pak přijde Josef. Scéna tato, jak jsem již podotkl, se nezkoušela. Já ale hrál Josefa poprvé. Nevěděl jsem, kudy přijít, kam odejít. Myslil jsem si: „Dáš si pozor, Kubíčku, bys nic nevyvedl; přečteš si ještě jednou scénu a půjdeš ven, však ono to nějak půjde.“

„Ha Levano!“ slyším již Deboru deklamovat. Již přijdu, honem se podívám ještě na scénu, bych se orientoval. Co vidím? — Debora stojí ke mně zády — očekává Josífka podle všeho z druhé strany. Přejít na druhou stranu bylo již pozdě. Ona poletí vstříc muži milenému, kdežto muž milený přijde z opáčné strany, — a bude hotový skandál! Předejdeš tomu,

myslel jsem si, přijdeš o něco dříve, ona tě uslyší a obrátí se v pravý čas k tobě a bude dobře.

Bůh legrací však tomu nechtěl. Zapomněl jsem na osudné gumové střevíce. S rozevřenou náručí čeká židovka, nemajíc zdání, co děje se za jejími zády — já přikvapím — židovka mne však neslyší — já zahřmím jí do ucha: „Deboro, srdce nebohé —“ Debora se lekne a vzkřikne: „Ježíš Maria!“ A pak dodá ještě na ulevení svého leknutí hodně nahlas: „Fuj!“

Obecenstvo haló!, bylo po scéně.

Slavné publikum zůstalo již i nadále v rozceněné náladě a po celý večer téměř ani ze smíchu nevyšlo.

Následovala hrozná důtka ředitele panu režisérovi K. Co ale já dostal — pěkně děkuji! — Debora se po celý večer na mne ani nepodívala — nevěděl jsem, na čem jsem, co bude z mého dostaveníčka — kdo mi to poví, co se stane, jak to skončí?

V podobném rozjímání jsem se dostal domů. Vzpomínal jsem na všechen malér, který mne dnes byl stihl a který mne snad připravil o vše, nač jsem se těšil. Zítřka o 1/2 II. — zejtra — kdepak mám lístek? Přec jsem jej strčil do kapsy — lístek pryč — tentam, ztracen! — Jestliže jej někdo nalezne, nová blamáže pro mého anděla! Nebe mých nadějí se bortilo, jeden malér stíhal druhý.

Co dělat? — Půjdeš k ní, vše jí povíš. To vše nyní nešlo, bylo již pozdě. Nuž, učiníš to zejtra, přesvědčíš ji o své nevinosti a popřípadě vše svedeš na nedbalost nenáviděného soka. Ona ti najisto odpustí a vše bude v pořádku a konec všeho: že se ti přece v lásce nakloní! Takto jsem se těšil a v útěše té usnul.

Druhého dne zrána vstal jsem — ne pozpátku, nýbrž pravou nohou vpřed, by mne nepotkalo nic nemilého. Přemítal jsem ihned, jak asi to dnešní mé dostaveníčko dopadne. Když jsem obouval gumové střevíce, neblahé ty střevíce, vzpomněl jsem si zas na všechny své včerejší útrapy. — Srdce mi oužilo jakési zlé tušení — rychle jsem se oblékl a šel jsem.

Byl pochmurný den — nebe se halilo v šedé roucho. Ostrý sever profukoval tenkou mou individualitu až do kosti, až mi srdce v těle stydlo — srdce, kteréž plno roztoužení čekalo chvíle, ve které mu popřáno bude nejvyššího blaha a rozkoše.

Čas ale rychle plyne do moře věčnosti, a tak i moje půl jedenaáctá nedala na sebe příliš dlouho čekat a konečně uhodila!

Blížím se obydlí svého anděla, zahýbám do domu, vtom vstoupí mi vstříc baba s černou ředkví — vyklouzne a upadne. Pomáhám vyklouzlé babě na nohy. Případ ten se mi ale nijak nelíbil. Zlé znamení! Mám jít nahoru, nemám jít nahoru? — Dodám si zmužilosti, jdu!

S tlukoucím srdcem, pozorně, tiše, poněvadž v gummi, stoupám do svého nebe. Vezmu za kliku, zlehýnka otevru. V předsíni nikdo. Skleněnými dveřmi vidím do pokoje — co zřím! — můj anděl sedí na divanu, v negližé — uplakaná, prostovlasá — vedle ní můj sok, odvrácený, v jedné ruce kousek viržinky, v druhé ruce kus zmuchlaného papíru. Situace nezdála se mně býti lákavá, chtěl jsem se ztratit, jak jsem byl přišel. Vtom mne však již zahlídl můj sok — skok, hmat, a už mne měl. Už jsem se octl v pokoji naproti své drahé, která po mně mrštila několik zničujících, opovržlivých pohledů a nepromluvic odešla do přístěnku.

Zato celým proudem vybraných slov poctil mne můj sok. Ukázal mi papír — vlastně na ševcovském kontu napsaný osudný milostný lístek, kterýž se mi den předtím neznámým mně způsobem byl ztratil. Zvučným svým a koženým hlasem na mne zahřměl, bych se zodpovídal, jakže se mohu „opovážit pronásledovat jeho nevěstu svojí pitomou láskou“ atd. Přitom neustále šermoval mi rukama kolem obličeje.

Dodal jsem si kuráže a dal se do něho. Uváděl jsem starší svá práva, lásku svou dřívější, svou lásku nezištnou, horoucí — inu deklamoval jsem velmi pěkně.

Tu mi ale pojednou zajiskřilo v očích. Já se cítil zlehýnka vyzdvižena — a pojednou octl jsem se před domem. Na tom samém místě, kde byla vyklouzla baba ředkvičkářka, s roztrženým loktem, s límcem nahoru a s kloboukem přes ulici — byl jsem svržen ze svého nebe a ze všech schodů.

A také Hálek tvrdí, že „láska je věčně různá ve svém hnutí“.

SLEČNA MARIE POSPÍŠILOVA VYPRAVUJE:

Bylo osm hodin zrána, když jsem stála v síni jaroměřského c. k. soudu.

Každý divadelní ředitel a každý kolega můj řekne: „To tam měla být jistě už v sedm — známe to dle jejího přícházení na zkoušky“ — a má pravdu. Vždyť to ale bylo snad dosti na mne: jindy v osm hodin vždy ještě sladce spím! Nadělali mi však včera plno starostí, mluvili o odsouzení, o studené a tmavé komoře, o peněžité pokutě, takže jsem nespala po celou noc; teprv k ránu usnula jsem trochu — a vzdor tomu jsem se dostavila do soudní síně *jen* o hodinku později. Ta soudní síň měla nade dveřmi také nějaké číslo, ale pánbůhví jaké: já — ať jsem hleděla, kam chtěla — všude jsem měla před očima jen číslo 392 — a před tím jako jedovatý červ šlehalo sebou znamínko §.

Byla jsem bleďa. Spáchala jsem prý něco. Nevěděla jsem, jak to tu vypadne, — měla jsem se co slabý člověk zodpovídat dnes za něco, co jsem byla před třemi dny spáchala jakožto bůh. Arci jako bůh neposedný, čtveračivý, který ve světě už tolik zlého spáchal, — jako bůh Kupido.

Ale vždyť já jim to tady přece jen pořádně řeknu! Já mlčet nebudu — nikdy! K smíchu jsou mně ti lidé, kteří hledají, mají-li něco říci, teprv slova, já najdu slov bez hledání vždycky dost. Chvalte si mlčelivost, jak chcete, říkejte si, že mlčení je zlato, — já čtu časopisy, já určitě vím, že „zlatá měna“ se neosvědčila, že svět se vrací právě k měně stříbrné, — a „mluvení je stříbro“. Vynášejte si „učitelku“ přírodu, že je mlčeliva, — ať si příroda mlčí, jak chce, *umění nemlčí*, umění čím výmluvnější, tím lepší — a já patřím k umění. Však já jim to všechno řeknu!

Měla jsem tedy — bylo to před třemi roky — zodpovídat se

za to, že jsem v jaroměřském pěkném divadélku při provedení Orfea v podsvětí na zcela obvyklé extempore otce Joviše: „Dojdeš mi, Kupido, pod podloubí pro tabák“ odpověděla zase nevinným extemporem: „Ne, tam nepůjdu; ten trafikant vyhodil našeho Venclíčka s cedulemi!“ Vždyť to byla přece pouhá pravda! Ne sice že našeho fámula a ceduláře Venclíčka zrovna vyhodil, ale vrátil mu cedule a nechtěl „o divadle ani slyšet!“

Dobře. Napřed se mne ptali, jak se jmenuju a jak prý jsem stara. Ať se spánembohem ptají, dokud jsem mlada!

Pak čtli žalobu a v té stálo, že prý jsem řekla: „Tam nepůjdu — on prodává pašovaná cigára.“

„Můžete dokázat, že slečna zrovna ta slova pronesla?“ ptal se soudce.

„Ano,“ odpověděl žalobník trafikant.

„To není pravda!“ zvolám rázně a chci už spustit.

„Slečno,“ přerušil mne soudce, „chovejte se klidně — až na vás dojde!“

Žá se chovat klidně? A když se pronáší o mně taková lež? Ó ne!

Ale nic naplat — že prý *musím* mlčet. A opět a opět že *musím*. Dobře, tedy jsem mlčela.

Mluvil soudce, mluvil žalobník, mluvili svědci, mluvil obhájce, já mlčela. Byli mně lhostejni.

Dívala jsem se po stolech, po židlích, po stěnách, nezajímaly mne.

Co jsou mně platní lidé, když na ně nesmím promluvit, co stoly, když mezi řečí nemohu se o ně opírat, co stěny, když nepodávají ozvěnu mých slov?

Ale všichni ti lidé mluvili o mně. To mne konečně přec zase vrátilo životu — znenáhla budil se zas můj zájem a chuť, abych se v tom zúčastnila, počala se vracet.

Chuť rostla. Někdy jsem už polohlasně nějaké slůvko pronesla. Ale jen polohlasně, a já bych byla tak ráda spustila do široka! Slyšela jsem kdysi mluvit — myslím, že v divadelním kuse — o jakémsi „velebném mlčení obžalovaných, kteří se cítí příliš vznešenými, než aby se ponížili k obraně“ — ale já bych byla dala za to rok života, abych už přišla k slovu.

Netrpělivostí jsem se už třásla. Přesedala jsem a pořád na sobě jsem zimničně něco upravovala. Srdce se mi točilo v prsou, prsa se chtěla rozskočit — dušená slova z úst tlačila se mi do očí a prsty obou rukou byly chvílemi křečovitě nataženy do vzduchu, jako by z každého z nich sršela plamenná řeč.

Ba zdálo se mi, že rostu, že jsem pořád větší. Já tomu také skutečně věřím, že jsem mezi tím přelíčením rostla. Vždyť je známo, že u němých ryb je „slabé pohlaví“ vskutku tělesně větší než to „silné“: když se můžeme my ženy vymluvit, ve vši spokojenosti se pak schoulíme do sebe a zas „se scvrknem“.

Konečně řekl soudce: „Slečno, teď můžete mluvit!“

Vyskočila jsem radostně. Trochu jsem si odkašlala a nabrala plné plíce dechu, aby hned první věta mé obhajovací řeči mohla být dlouhá — dlouhá...

Vtom cítím na svém ramenu ruku a mužský hlas ozve se zrovna vedle mne: „*K tomu jsem já zde, slečno!*“ Můj pan obhájce!

A začal — a já zdrcena klesla jsem zas na sedadlo.

Mluvil prý jadrně... prý tuze pěkně....

Veškeří svědci byli prý na mé straně...

Soud přidal se k náhledu mého obhájce... já zproštěna obžaloby... žalobník odsouzen k zapravení soudních útrat, mezi nimiž likvidováno deset zlatých i pro mne... žalobník propadl nadobro.....

Ale já přetrpěla trest hroznější, muka nevýslovná!

Co by mně bylo bývalo platno i to, kdyby mne například radostí zpité obecenstvo bylo vítězoslavně povzneslo na svá ramena a doneslo ze soudní síně na nich domů? Nic! Ono mne ale obecenstvo nedoneslo vítězoslavně na svých ramenou domů.

Tolik doufám, až budu jednou stát na soudu posledním, že budu spravedlivě odměněna za to, co jsem vytrpěla tenkrát zde — „*Kupido před soudem!*“

CHÓRISTA VYPRAVUJE :

Pomyslete si, jak horká je lázeň nastávajícího chóristy, když například je zkoušen před celým sborem. Ať to zpěvák, nebo zpěvačka, rozdílů není. Pohlédne-li do těch ledově kritických očí kolem, musí být už tuze ostřílen, aby mu nezůstala celá polovice hlasu v hrdle. Nastávající kolegové a kolegyně kritizují všechno: postavu, šat, nos, a hezky nahlas.

Pan Ondřej — bylo to za † Thoméa — obstál dobře. Na nemalý žal všech poslouchajících, jimž dlouhý jeho hřebíčkový kabát, španělka jeho s bílým knoflíkem byly tak „náramně přípodobny“. — „To že pan purkmistr Berouna,“ — mínil jeden. — „I toto — vždyť ho znám — ponocný lochovický je to,“ hádal se druhý.

Pan Ondřej byl skutečně přišel ze vsi. Velmi dobrý tenorista, vůbec pevný venkovský muzikant a přitom také znalec nějakého řemesla. Muž dobrý a světa divadelního neznalý — proto také veselý náš Jindra, křtěňátko vltavské, ihned k němu se přátelsky připojil. Také hned mu svoje přátelství osvědčil prakticky. Byla právě zkouška, pan Ondřej uveden na jeviště. „Kamaráde,“ pravil Jindra, „my si budem tykat. Teď jdeme my ostatní ven, zde máš provaz — vidíš? —, drž jej a dej odtud na mne pozor. Až zdvihnu ruku takhle, zatáhni provazem!“ — Jindra vyšel, zdvihnul „v pravém okamžiku“ ruku, Ondřej zatáh, a divadlem zatřásl děsný hrom. Byl Ondřej držel provaz od „hromu“.

Ondřej prohlédl Jindru a vzal jej v nemilost. To Jindru bolelo. Přemýšlel, jak by si ho zase naklonil. Ale raděj dřív než později, nejlíp, aby „už ani dnešní slunce v hněvu nezapadlo“.

Byla téhož večera opera a pan Ondřej oblečen, aby — třeba ještě s sebou nezpíval — rozmnožil alespoň počet chóristů.

Pan Ondřej stál v kulise a naslouchal, jak inspicient hubuje statistu, který sobě trikoty byl oblékl přes podvlíkačky — statisté by nejraději oblékli trikoty také hned přes boty a kalhoty. — „Bodejt se snad za dva šestáky svlíknout také ještě z kůže!“

„Ven!“ zní komando na sbor. — „Ven!“ upozorňuje Jindra přátelsky Ondřeje. A Ondřej vyrazí a leží po celé značné délce své na zemi. Bylť mu neunavný Jindra přivázal nohu ke kulise. Přísný Thomé hřímá na Ondřeje: „Jaká to rozpustilost! Co to děláte!?“ Ale Ondřej hází na zemi tělem, kope nohama, šermuje rukama a volá napořád jen: „Pitte — pitte!“ — Thomé se tím rozzuřuje ještě víc, až tu inspicient přistoupí a vysvětluje, že Ondřej více německy neumí než „pitte“. Že prý ale Jindra to ostatní tento. Thomé nato: „Tedy mne prosím u pana Ondřeje omluvte — chyba je na mé straně, mám umět česky, vždyť jsem český řiditel!“ A byl usmířen.

Jindra ale hledí a pozoruje zpovzdálí. Vidí, že Thomé chvilkami po něm šlehne okem a že je to oko usmívavé. „Je v dobrém rozmaru,“ přemítá Jindra, „moh bych ho konečně dnes požádat o měsíční přídavek pěti zlatých. — Poslouchej, kamaráde Č., pojď se mnou tamhle k řiditeli — jsem sice v němčině kovaný — ale kdybych zůstal vězet —“

Stojí před Thomém. „Prosím o pět zlatých přídavku, pane řiditeli, jsem u druhého tenóru sám,“ vykoktá nejlámanější němčinou.

„Oho!“ odpírá Thomé. „Pokud vím, jste tam čtyři.“

„Ano, ale já mám u druhého tenóru největší blamáži!“ (Chtěl říci „štrapáci“.)

Thomé chytil se kulisy. Smíchy se rozkašlal, div se neukuckal. „Ano, ano —“ vypravil pak s namáháním ze sebe. „Vy máte přídavek pěti zlatých!“ A honem se zas odvrátil a chytl se kulisy znovu.

Jindra položil bradu na prsa a přemýšlel. Copak to vlastně bylo? — „Ano, je to přece dobré, když se člověk v němčině vyzná,“ mínil pak pro sebe.

PAN JOSEF MIKULÁŠ - BOLESLAVSKÝ,
VYDAVATEL DIVADELNÍHO OCHOTNÍKA,
VYPRAVUJE :

...Bylo nás tak několik, kteří jsme se scházivali u Mrázů, židovské to hospůdce na rohu Sirkové ulice, pod podloubím na Zeleném trhu. A bylo to před rokem 1848. Hostinským tam byl pan — my ostatně jemu říkali pouze „Honza“ — a hospodářství mu vedla jeho sestra Baruška. Hospůdka byla ve dne tmavá díra a plna židů, kteří mezi sebou měli tu své handle; tak tmavy jsou prý všechny židovské krčmy, kde se prodávají z ruky do ruky staré kabáty a kalhoty, vůbec všelicos, co žid po své potulce městem na rameně v ranci přinese. Ale uvečer, zvláště v sobotu o šábesu a v neděli, byla hospoda židů prázdná, Honza ji dal provětrat, stoly umýt, ba docela i podlahu zamést, a my měli sólo.

Bylo nás tedy několik, především bratří *Sluníčkové*, jeden z nich byl malíř pokojů, druhý knihař, třetí zahradník a čtvrtý nadějný učeň sazečství (nyní jest technickým ředitelem knihtiskárny dr. Grégra, však znáte Daniela), pak *Hájek*, úředník městský, *Sýkora*, malíř, *Pečenka*, formář, *Veselý*, plavec z Podskalí, atd., a když po desáté hodině přišli páni od divadla, totiž z blízkého německého páni statisté a chóristé, též několik muzikantů z orchestru, byla tam veselost tak bujna a srdečna, že jí nyní nikde ani nenalezneme. O „prvním“ v měsíci míval Honza i *pečenou husu* k večeři pro hosty, jiné dny byl arci jen syreček; ale pivo měl vždy dobré od ledu a to nám dostačovalo.

Vzpomněli jsme si tedy také hráti divadlo; jakž ne: tolik pánů z divadla, také několik hezkých holčiček, některé od baletu — ale Honza nechtěl o tom ani slyšet, že prý to je zapovězeno a policie že by mu hospodu zavřela. My mu dokazovali, že to bude jen mezi námi, jen v domácnosti, bez vstupného, a takž konečně svolil,

když se uvečer zavrou vrata na ulici, aby patrola tam nemohla.

Chtěli jsme také, aby dříve dal učazenou síň vyběliti, pakli máme hrát tam divadlo a hosty si sezvat; to ale zase nechtěl, že prý židé ve dne mají té tmy „zapotřebí“. Těžká porada!

Ale jednou na Boží hod, když Honza odešel ráno do kostela k Sv. Havlu, přišlo několik malířů pokojů, každý nesl s sebou hrnek barvy a za nimi v nůši nesl jich posluha (uměl výtečně nápodobit kokrhání kohouta) štětky, vápno a rozličné jiné potřeby. Nespomohly žádné protesty Baruščiny, stoly se vynesly, zdě se počaly škrábati, z druhé strany se počalo bíliti, nato malovati — a než milý Honza přišel z kostela, byly zdi vyčistěny, pěkně namalovány, a večer seděli jsme v novém jako salóně. Na druhý svátek hráli jsme tam ponejprv divadlo. Dekorace byly ovšem jen papírové, ale slušně malovány. Hostů, samých známých, bylo jako nabito, vrata na ulici se zavřela, nikdo se do domu nevpustil a my hráli ponejprv Divotvorný klobouk. *Josef Sluníčko* hrál Strnada, já Křepelku, to byla má *první úloha* na divadle ochotnickém. Že se hra líbila, rozumí se samo sebou, všickni „hráli výtečně“! Hráli jsme tak po celou zimu a bavili se jak náleží, až najednou Honza dostal místo nějaké u městského úřadu, hospody zanechal, Baruška zemřela — a u Mrázů jest prý nyní zase taková tma, jaká bývala dříve.

Naše společnost našla jinou místnost, a sice u Hvězdiček (nyní policejní ředitelství naproti voršilkám). Byl to starý dům, šlo se z ulice po schodech dolů na dvůr a tam byla pěkná hospůdka. Zavedl nás tam formář Pečenka a my byli od pana hostinského přívětivě uvítáni a brzo jako doma. Toť se rozumí, že jsme rozbili také zde hned divadelní stánek, papírové dekorace se sem přenesly, také garderoba v uzlíku, a brzy bylo první představení v kostýmech Jan za chrta dán. V tom jsem měl také úlohu — byla má *druhá*. Měl jsem již na sobě trikó, zelený hedvábný kabátec, frizér mně právě napaloval kudrny, když najednou zaslechneme za spuštěnou oponou hromový hlas: „Ve jménu zákona — hrát se zde zapovídá!“ — Strašný zmatek! — Někteří „herci“ trnou, jiní se třesou, ještě jiní vyskakují okny, dekorace se trhají, opona

slítne i s hořejším trámem, a před námi stojí pan policejní komisař s několika strážníky!

Nám „hercům“ z ochoty nebylo ani dost málo do smíchu, ale vše dopadlo ještě dobře. Pan policejní komisař byl velmi hodný pán; po krátkém výslechu a po zjištění osob dostalo se nám poučení, že doma, totiž v domácnosti, můžeme hrát, co a jak chceme, ale ve veřejné místnosti — v hostinci že třeba policejního povolení. O to jsme ale více nežádali.

Nastal osudný rok osmačtyřicátý. Naproti Hvězdičkám, kde se nalezá nyní kavárna, bývala kněhtiskárna pana Jaroslava Pospíšila. A zde téhož roku v den Nanebevstoupení Páně byl jsem propuštěn po pětiletém učení se co první sazeč za konstituce na svobodu; avšak ihned ustanoven jsem byl za „metteur en pages“ Havlíčkových Národních novin. Nastala mně krušná noční práce několikaletá, vytrvalť jsem po celý čas Národních novin při nich. Byl to obrácený život: ve dne spát, v noci pracovat — ký div, že má slabá tělesná konstituce brzy začala se viklati jako ta politická za dob Windischgrätze. Byla to bouřlivá doba, každý den jiné a jiné překvapení! V redakci Havlíčkově bylo vždy velmi živo, byli tu: Josef *Ďireček* (býv. ministr), *Vodka* (nyní znamenitý kazatel u redemptoristů na Karlově náměstí), *Kodym* (nyní vrchní správce v Arenenbergu ve Švýcařích), dr. *Krása*, *Svoboda*, Hermín *Ďireček* a více ještě jiných mladých politiků plných ohně a vlasteneckého zápalu — a nad nimi co vůdce Karel Havlíček, muž plný síly a rozhodnosti. Já co osmnáctiletý mladík honosil jsem se tím, že jsem „pořádal“ jich myšlenky ve vzorné sloupce, že byl jsem nástrojem, který je připravoval pro tiskařský lis, aby pak v tisících výtiscích hýbaly celým národem! Byla to bouřlivá doba — od prvního zásvitu dne schůze svatováclavské až do osudných svátků svatodušních — jaká to pestrá směsice událostí!

O dnech svatodušních, kdy děla hřměla z Nových alejí až k Řetězovému mostu, vypáleno prý bylo „asi tři sta ran“ z pušek naší knihtiskárny, skla ve všech oknech řinčela na ulici a na barikádě u voršilek, uprostřed padajících studentů, gardistů a členů Svornosti vysoko mával praporem — Sabina!

Nastalo nato vyšetřování na Hradčanech, noční prohlídky,

zavírání a věznění; asi po třetím výslechu byl jsem uznán za nevinna, protože těch „tři sta ran“ někdo pouze ve snu viděl a slyšel. Jakživ neměl jsem pušku ani v ruce, a proto odstonal jsem to šestinedělní nemocí.

Naše Thálie zatím odpočívala, tak jak uhasínal veřejný život. Našli jsme jí nový stánek v domácnosti, a sice na Františku v truhlářské dílně, v Anežském klášteře. V tomto tichém zátiší sešlo se nás několik; byli to: studující Ferdinand *Dattel* (nyní knihkupec), čamrdáři *Kosina* (kdož nezná komika z arény páně Kramuelovy v Kravíně) a *Ľaroška* (nyní napověda českého divadla), pak *Václav Petr* (známý, avšak zapomenutý již redaktor *Dělníka*, pionér *Chleborádův*, jenž v bídě zemřel v Solnohradě), zlatník *Václavík*, slečna Marie *Kosinova*, *Hradecká* atd. Nade všecky vynikal však co ochotník náš *Chvalovský*, nyní režisér oper u českého divadla. Hráli jsme opět divadlo, samé znamenité kusy, jako *Čtyry stráže na jednom stanovišti*, *Výpalní daň*, *Kain a Ábel*, *Pan Rosenkranz* atd., kdož si je může všecky pamatovati. Brzy nám repertoár nedostačoval, začali jsme psáti sobě sami divadelní hry; *Dattel* překládal Schillerovy *Loupežníky*, ale nenechal je provozovati; já napsal *Vypovězence*, *Katovo poslední dílo*, *Studenti na svátcích*, a všecky jsme sehráli ku spokojenosti četného našeho publikum. Zarazili jsme si kritický list, který se před každým představením předčítal a v němž nás kritik *Dattel* častokráte nemilosrdně tepal.

V této asi době obdrželi ochotníci na *Smíchově* dovolení k veřejným hrám v sále hostince U zlatého anděla. Mezi ochotníky radost veliká! Ředitelem jich byl tehdáž pan *Novopacký* (nyní poštmistr v Holešovicích), režisérem neunavný kustos Akademického čtenářského spolku *Prokop Stanislav*. Na jevišti vystupovaly zdatné síly herecké, připomínám jenom *Palečka* a *Grunda*.

Po *Smíchově* následoval *Karlín*; v Měšťanské besedě zbudováno divadlo, které bylo pravou školou našich herců českých. Zde cvičili se *Pštrossova*, *Pulda*, *Strnad*, *Budil*, *Pštross*, *Chvapil* atd., odtud odcházeli ochotníci co skuteční herci nejen k rozličným našim společnostem na venek, ale mnozí rozmnožili i personál Zemského divadla zdatnou svou

silou. Byl jsem po několik let ředitelem karlínského divadla, a to přimělo mne k vydávání Divadelního ochotníka, sbírky to různých divadelních her.

Jako faktor knihtiskárny Jeřábkové vydal jsem asi 36 svazků nákladem Seyfrieda, později Kobra, a nyní tiskne se již nové sbírky *dvoustý svazek*. Nepřeháním, když tvrdím, že máme nyní v Čechách a na Moravě asi 400 ochotnických divadel, jichžto členové jsou čilými podporovateli a buditeli národního uvědomění; oni jsou to, kteří udržují na venkově zálibu k divadlu, a tím také jsou neocenitelní pro sbírky velkého Národního divadla, při jehož slavnostním položení základního kamene ze všech stran Čech se sjeli a počtem asi 1000 hlav v průvodu se zúčastnili.

Divadelní hry znovu teď v Čechách na venkově jsou oblíbeny. Nemine žádná neděle ani svátek, aby například jen v okolí samé Prahy nebylo aspoň *třicet českých představení*. Ochotníci vychovávají obecnost pro velké české divadlo, začož jim budiž veřejně pronešen dík.

PAN KAREL ŠIMANOVSKÝ VYPRAVUJE :

Byl to tenkrát mladý, ale zvláště svěží život v Praze, když ruch literární probouzel kruhy měšťanské, do těch dob zcela filisterní. Ohnivá mládež zpívala, že to znělo až k nebesům, a písněmi těmi rozsávala v pravém jádru pražských sousedů símě občanské probudilosti a národního sebevědomí.

Přední křisitelé čeští, básníci a učenci, bývali sice ve svých komůrkách uzavřeni; někdy ale přece objevili se v besedách, a pak přítomnost jich elektrizovala. Z besed, z plesů přinesli sobě páni mistři, jich dcerušky a ženušky nadšení do lůna domácnosti své, do dílen mezi pracovníky své, a těch zmocňovalo se pak nadšení stejné: chodili do divadla, hráli sami divadlo, jen aby nějak vlastenectví své dokázali. Ovšem hráli tajně, tuze tajně — policie pátrala přísně po hrách soukromých a dovolení k nim neudělovala.

V dílně řezbářského mistra *Heidelberka*, který, co jen mohl, na české knihy a vlastenecké zábavy obětoval, probudila se také u mne neodolatelná chuť ku hře na prknech. Chtěl jsem rovně být účasten obdivu obecenstva. Sestávalo sice to obecenstvo ochotnických her větším dílem jen z děveček a bujných výrostků, ale byly tam přece i některé milé sousedky a čiperné dcerky domácí, před nimiž jadrné slovo zahřmít a rekovné vyznání lásky pronést zdálo se mladíkovi dosti vábnou a vítanou příležitostí.

Lakýrník *Brodecký*, dorozuměv se s *Heidelberkem* a *Čížkem*, nyní ředitelem kočující společnosti, kteří v málo hodinách uměli každou kůlnu proměnit v jeviště, přenechal nám dílnu svou, nalézající se v ulici Dominikánské. Zvolen kus *Loupežníci* na Chlumu a já, co první úlohu svou, hrál hlavního hrdinu, velkého lotra Kurta. V té úloze jsem hodlal vítězit jak orgánem svým, tak svým zrovna až překypujícím mimickým talentem.

Den nadešel. Já vybral jsem si z hadrů ze Židů vypůjčených hadry nejpestřejší, zcela bez ohledu na herce ostatní, a přitiskl si drátky falešných knírů tak energicky do nosu, že mne to až bolelo a šimralo neustále.

Výtečně byla na jevišti vyvedena stráž, po níž Bibiána dává se na útěk. Dekorátér sestavil z kuchyňských lavic a všelikých prken dřevěný most, zakrytý divákům papírovou skalinou. Stará bedna na uhlí, zeleně natřená a k pravé kulise přistrčená, byla „mechovým sedátkem“. Papírová kaple, k lati přibitá, čněla uprostřed někam do stropu. Vše bylo v nejlepším pořádku. Dobrou hodinu už před počátkem byl jsem oblečen a procházel se pádnými kroky po jevišti dva sáhy širokém.

Uhodila sedmá hodina. Hlediště nacvokováno. Svíčky zapáleny. Bibiána, červenou hrudkou svůdně nalíčena, s dlouhými copy, v pěkné šněrovačce, s vykasanými rukávky, vykukovala netrpělivě z almary, upravené na „dámskou garderobu“. Jen zvonek chytnout a dát znamení. Však ještě tu nebyla naše — Leokádie, bez níž ovšem se vůbec hrát, ba ani začít nemohlo.

Bydlela až na *Bílé Hoře*, opozdila se. Dobrá, — čekali jsme další čtvrt hodinku. Páni kluci dupali. Brodecký vystoupil před oponu: „Ticho, sic vás vyhodím!“ Ticho ale přece nebylo. Řekl jim to třikráte — rámus ještě větší.

„Fiakra sem!“ zvolám konečně odhodlaně. A: „Dostanete velké spropitné, jen rychle!“ volám pak zas na kočího, vskočiv do vozu v plném kostýmu, a jeli jsme již mostem, Malou Stranou ku *Bílé Hoře*. Oči jsem si mohl po cestě vykukat — o Leokádii ani památky.

Konečně jsme dojeli. Leokádie byla doma. Seděla klidně v kruhu svém rodinném a bylo patrné, že se baví. Že prý „nevěděla, že je už sedm“. A bylo tři čtvrtě na osm! Aby prý ji honem doma už pro hru oblíklí. Také přikročili hned k dílu, ale Leokádie nebyla právě štíhlá, šněrování trvalo hezky dlouho. Konečně jsme vsedli a uháněli zase ku Praze.

Obecenstvo bylo sice ještě pohromadě, ale v náladě prapodivné. A svíčky byly mezitím uhořely až povážlivě. Začli jsme.

Hrajem, dospíváme až ku scéně, kde Leokádii rozkaz udí-

lím, aby všechny své šperky i s bohatým šatem v kapli svlékla a je tam zůstavila. Kyprá Leokádie odstoupila, ale samotna se rozšněrovat nemohla; pak také musila si upravit spodní svůj, napotom jednoduchý šat, nechtěla-li se ovšem obecnstvu ukázat ve spodničkách bílých.

Já seděl na zelené bedně. Byl jsem dávno s monologem svým hotov, dovolil jsem si improvizace, všelijaké nepodařené výkřiky — nic platno. Tedy jsem se na svém sedátku oddal němému přemýšlení, zakryv si rukou oči.

Mezitím byl se protlačil pány kluky — velký domácí pes. Přeskočil svíčky a začal mne očuchávat. „Jdeš pryč!“ volám kategoricky. Hafan se nehnul. Odkopnu ho pádnou svou botou — pes zaštěkl, vycenil na mne zuby a skočil po mně tak divoce, že i s bednou jsem se překotil nazad. Úžas děveček, já sot drobné mládeže. Vyskočil jsem, dobyl meče a zahnal potvoru.

Přišla konečně Leokádie, přišla později i Bibiána. Účtoval jsem s ní důrazně a Bibiána dle úlohy vyběhla na stráž a přeběhla ji lehkou svou nožkou jako šíp.

Já za ní. Vyskočím na skálu — skála se protrhla.

Vskočím podruhé z podlahy vzhůru, noha má dotkne se jen pokraje lavice, lavice se překotí.

Most se řítí do propasti.

Celá stráž leží na zemi.

Kaple chrastíc sletí.

A já ležím mezi tím, roztáhnuv všechny čtyry.

Režisér chtěl honem spustit oponu, ale v ouzkosti své zatáhl provazem tak, že opona roztrhla se vedví a zašustěla taktéž k zemi. Svíčky tím zhasly. Rámus k nepopsání. Zmatek děsný. Děvečky křičely strachem, učedníci řičeli rozkoší.

A bylo po hře. Zdrcen jsem se svlékal a šel pak domů s hlavou těžkou a na prsa skleslou. — Takový byl mého divadelního tvoření večer první!

Arci jsem sobě pokoje nedal. Jen čtrnácte dní, a opět jsem hrál, a sice zase nějakého loupežníka. Takž jsem pomocí různých loupežnických úloh a přes několik ochotnických jevišť dostal se až na jeviště jistého karlínského hostince,

kamž přicházel i *Filípek*, slídící po dramatických talentech. Přivábil za sebou také *Rubeše* a ten na mne upozornil zas *Tyla*, prvního pak protektora a hlavního dobrodince mého.

Tyl byl tenkrát dramaturgem Stögrova divadla v Růžové ulici. Vystoupil jsem tam ponejprv v *Kaškově* benefici. Dávána Meluzína a já hrál — opět loupežníka. Obstál jsem vedle svých polobohů *Grabingra*, *Krumlovského*, *Graua* atd. dosti šťastně.

S Tylem šel jsem pak na venek, byl jsem ale od něho zas velkomyslně propuštěn a řediteli Stögrovi tak lichotivě doporučen, že roku 1851 po prvním svém pak vystoupení pražském (Josef v Deboře) byl jsem engažován ihned. Dostal jsem měsíčně — 20 zl gáže.